

Overweging tweede zondag advent - 7 december 2014 - Dominicuskerk Utrecht

gelezen: Jesaja 40,1-5.9-11 – Psalm 85
2 Petrus 3,9.12-14 – Marcus 1,1-8

1.

Een jonge vrouw uit mijn omgeving had jarenlang heel hard gewerkt, en was nauwelijks aan iets anders toegekomen. Maar nu haar inspanningen hun vruchten afwierpen vond ze het tijd om haar diepere verlangens de ruimte te geven, hetzelfde verlangen dat haar in haar werk dreef, maar daar vaak zoek raakte achter het halen van deadlines, het tevredenstellen van haar leidinggevenden, het invullen van formulieren en het schrijven van notities. Ze wilde een bijdrage leveren aan een wereld waarin het leven goed was, zette zich op haar manier in om de weg te bereiden voor de omhelzing van genade en waarheid, de kus recht en vrede. Maar ze wilde ook kunnen zeggen: *hier* leven liefde en trouw in harmonie samen. Niet ooit ergens, hier en nu.

Dus maakte ze de paden recht, vulde dalen, slechte heuvels en vond inderdaad iemand die dat met haar wilde proberen, zoals ze had gehoopt. Het deed hem niet dat zij een chronische ziekte had, waardoor ze niet laat uit kon gaan, altijd onder medische toezicht stond, soms uitviel en dan moest herstellen. Genade en trouw omhelsde elkaar zozeer dat onduidelijk was waar het ene ophield en het andere begon. Maar juist dat bracht hem aan het twijfelen. Zijn eigen vader was aan een vergelijkbare ziekte gestorven, plotseling, en hij bedacht hoe verlaten en verloren hij zich hierdoor had gevoeld. Dat niet nog eens, dacht hij blijkbaar. En hij maakte het uit.

‘Klim op een hoge berg’, zegt Jesaja in Gods naam, ‘verhef met kracht je stem, zeg: ‘Hier is je God’, hier is te vinden wat je zoekt, hier is te vinden wat je draagt, juist ook in moeilijke omstandigheden. Haar ziel blijft het roepen, maar kan haar stem het nog zeggen als er niet naar geluisterd wordt. En als zij het niet langer zegt, kan haar hoofd het dan blijven denken, haar hart het blijven geloven? Geloven wij het nog, in ons hart?’

2.

Misschien moeten we het inderdaad wel, zoals God aan Jesaja lijkt te suggereren, misschien moeten we het inderdaad wel allereerst weer gaan *zeggen*: ‘*Hier* is jouw God, onze God, mijn God’. *Hier*, in mijn verhouding met mijn kinderen en kleinkinderen, hoe moeizaam die misschien ook is. Hier, in mijn wijk en mijn stad, hoe een zootje het misschien ook geworden is. Hier, in ons land, in Europa, in deze gewelddadige, gevaarlijke en onzekere wereld, hoe ingewikkeld we de situatie ook weten te maken. Het lijkt er vaak op dat we kampioenen van de voorwaardelijkheid zijn geworden. Wij lijken onszelf te hebben aangeleerd dat je alleen moet investeren in wat gegarandeerd iets oplevert, dat het mogelijk is alleen afhankelijk te zijn van wat je niet in de steek kan laten. Wij neigen tot ontrouw uit angst dat de ander misschien ooit ontrouw zal zijn, doen pijn uit angst voor de pijn die we anders misschien zullen tegenkomen – de vriend van de jonge vrouw. ‘Ik ben toch niet gek’, schreeuwt de Mediamarkt in onze naam uit. En wij lijken ermee in te stemmen: het laatste wat we willen is dat we voor gek kunnen worden versleten. Dus cultiveren we ongeloof en wantrouwen om te voorkomen dat anderen ons geloof en ons vertrouwen zouden beschamen.

Breek *daar* nou eens mee, is de oproep van de advent. Wees nu eens echt verstandig en bereid je voor op wat onmogelijk lijkt. Leg er een weg voor aan, al is het dwars door de woestijn. Roep dat het komt, ook als je dat zelf niet zo zeker weet en niemand het lijkt te horen. Wijs aan waar het zich aandient, ook al is daar waar je wijst datgene waar je naar uitkijkt vooral afwezig. Want waar de afwezigheid ervan tot bewustzijn komt, komt het in het verlangen ernaar aanwezig. ‘De hemelse sferen [zullen] in vlammen opgaan’, zo lasen wij in de tweede Petrusbrief, ‘en de elementen [zullen] wegsmelten in de vuurgloed’ (2 Ptr. 3,12). De logica waardoor we ons gevangen laten nemen, houdt geen stand en de nieuwe hemel en de nieuwe aarde die onze toekomst is, is gebouwd op de logica van recht en vrede die elkaar kussen, genade en waarheid

die elkaar omhelzen. In ons verlangen ernaar weten we dat het van deze logica is dat wij leven. Hoe onmogelijk zij ook lijkt.

3.

Dus worden we in het evangelie van vandaag aangespoord om in te zetten op deze onmogelijkheid. De aansporing wordt verwoordt door Johannes de Doper en tegelijkertijd wordt de onmogelijkheid van wat hij verkondigt door hem belichaamd. Johannes hoort niet thuis in wat wij vandaag de dag en wat men ook tweeduizend jaar geleden al als beschaving en cultuur beschouwde. Johannes hoort thuis in het tegendeel van de cultuur, in de wildernis. En hij is niet alleen gekleed op een langdurig verblijft in die wildernis, hij leeft *van* die wildernis, *van* de woestijn, *van* de logica die tegenovergesteld is aan de logica waarvan wij denken te leven. Hij eet sprinkhanen en wilde honing: hij leeft van wat wordt voortgebracht door een plaats waar volgens de conventionele wijsheid niets eerbaars te vinden is, waar het naar de heersende overtuiging onmogelijk is om te overleven, waar de wanorde en de schaarste heersen, de dienst wordt uitgemaakt door wat in onze ogen verschijnt als de dood en het niets. Daar klinkt de taal van Gods verlangen, daar valt de stem te horen van Gods trouw en Gods geduld die niet ophouden te proberen ons verlangen te wekken: trek weg uit wat je gevangen houdt, keer je toe naar dat waarvan je weet dat je echt leeft. Dan zal wat zich nu als een angstaanjagende wildernis aan je voordoet een plaats blijken van bevrijding.

De heilige Franciscus van Assisi heeft dit begrepen. Ooit was hij een rijke, knappe en populaire jongen, maar op een bepaald moment keerde hij zich af van dit bestaan, hoe goed en begerenswaardig het in de ogen van de wereld ook was. Op het einde van zijn leven terugkijkend schreef hij:

Toen ik in zonden leefde, vond ik melaatsen erg bitter om te zien. En de Heer zelf heeft mij tussen hen gebracht en ik heb hen barmhartigheid bewezen. En toen ik bij hen wegging was wat ik bitter vond, voor mij omgeslagen in zoetheid naar ziel en lichaam.

Hij ontdekte dat zijn angst voor ziekte en verval uiteindelijk voortkwam uit angst voor zijn eigen onvolmaaktheid. De afkeer van de melaatse was de afkeer van zijn eigen lelijkheid en stank die hij als rijke jongeman probeerde te ontlopen met dure kleren en grootse feesten. Hij kon zijn eigen gekwetstheid en pijn niet onder ogen zien en bedekte dat onvermogen met bravoure en een grote mond. Hij was bang om door de mand te vallen – tot hij in Gods licht ontdekte dat er geen mand is waar je doorheen kunt vallen. De melaatse wordt juist in de afkeer die hij oproept bij Franciscus een teken van Gods verborgen, maar krachtige aanwezigheid. Zoals de woestijn dat in het evangelie bij Johannes de Doper wordt.

4.

En die aanwezigheid, hoe verborgen en volgens de gebruikelijke logica onmogelijk die ook is, die weerbarstige aanwezigheid die is onze redding. 'God zou eindelijk gaan geloven in een mens die goed en sterk is', dichtte de Poolse dichteres Wisława Szymborska (1923-2012) ergens over de hoop die de mensheid in de vorige eeuw soms bezielde, 'maar goed en sterk zijn nog altijd twee mensen'. Johannes de Doper – en in zijn spoor Franciscus en al die anderen die door de eeuwen heen ontdekten dat de ware toekomst alleen te vinden is door los te laten wat je je ervan voorstelt, je af te keren van wat je denkt dat hem kan garanderen en je met liefde toe te keren naar dat waarvan je je afhankelijk weet – Johannes de Doper vertrouwt zich toe aan het geloof dat wat zich in alle tegendraadsheid en weerbarstigheid als goed aandient dat kan doen omdat het sterk is. Het protest van het goede tegen het kwade, van het zwakke tegen het sterke, van wat niets heet te zijn tegen wat alles lijkt te beheersen laat zich niet het zwijgen opleggen, zelfs niet door het feit dat het volgens de heersende logica onmogelijk is: als dat geen teken van

kracht is!

In die kracht wordt zichtbaar, getuigt Johannes, in die hardnekkigheid komt aan het licht dat, anders dan Szyborska schreef, God *altijd* trouw geloofd heeft in een mens die goed en sterk is. Deze mens is bezig onder ons geboren te worden. Binnen de logica waarin *wij* nu leven is Hij ver verheven boven wat we ons hoe dan ook maar kunnen voorstellen. Wij kunnen hem uit onszelf niet aanraken. niet op eigen kracht bereiken, Maar vanuit *zijn* logica zal Hij zo alledaags zijn als een vluchteling langs de kant van de weg en in de plooien van wat wij als onze echte geschiedenis beschouwen in onze wereld alledaags is – en tegelijkertijd onzichtbaar. Hij zal ons aanraken met het vuur van zijn Geest, als wij dat toestaan, en zal ons dan zo veranderen dat het onmogelijke zich zal laten kennen als het meest vanzelfsprekende. Hier, waar jij bent, waar ik ben, waar wij zijn, hier is onze God. Het leven is bezig te worden wat we weten dat het moet zijn.
– Amen

Erik Borgman